

EUROPSKA INTEGRACIJA

Stručni članak

Ela Martinčević, mag.oec., email: martincevicela@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik

Prof.dr.sc. Krešimir Buntak, email: krbuntak@unin.hr

Doc.dr.sc. Ivana Martinčević, email: ivana.martincevic@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica

Sažetak: Globalizacija predstavlja proces uklanjanja prepreka prometu roba, kapitala, ljudi i ideja u suvremenom svijetu. To je prvenstveno ekonomski i ekonomijom potaknuti proces. Temelji se na slobodnom tržištu kao mehanizmu koji upravlja gospodarstvom ali i ljudskim društvom u cjelini. Bit procesa globalizacije kakvu danas poznajemo jest objediniti jedno otvoreno tržište bez ograničenja. Nove tehnologije omogućuju brzo ulaganje kapitala u neku državu, ali i njegovo povlačenje istom brzinom. Globalizacija je zbog postignutog stupnja u razvoju komunikacijske tehnologije i transporta neizbježna. Ono što je značajno promijenilo svijet su razvoj novih tehnologija i interneta koji su komunikaciju učinili jednostavnom. Rezultat istraživanja predstavlja financijske transakcije Europske unije, izloženost trgovine robom i uslugama unutar Europske unije gdje se prikazuje značajna promjena svijeta i trgovine koje smo nekad poznavali.

Ključne riječi: Europska unija, globalizacija, tranzicija, tehnologija, trgovina, financijski aspekt Europske unije

EUROPEAN INTEGRATION

Abstract: Globalization is a process of removing barriers to the movement of goods, capital, people, and ideas in the modern world. It is primarily an economic and economically driven process. It is based on the free market as a mechanism that governs the economy but also human society. The essence of the process of globalization as we know it today is to unite one open market without restrictions. New technologies enable rapid investment of capital in a country, but also its withdrawal at the same speed. Globalization is inevitable due to the achieved stage in the development of communication technology and transport. What has significantly changed the world is the development of new technologies and the Internet that have made communication simple. The result of the research is financial transactions of the European Union, exposure to trade in goods and services within the European Union, which shows a significant change in the world and trade that we once knew.

Keywords: European Union, globalization, transition, technology, trade, financial aspect of the European Union

1. Uvod

Globalizacija i tranzicija predstavljaju najznačajnije procese suvremenog svijeta. Spadaju u kompleksne procese ali i procese dugog trajanja. Međusobno su povezani, posebice kada je riječ o utjecaju globalizacije na sadržaj procesa tranzicije. To su nezaobilazni procesi, koji bi

vodili do sve veće izolacije i zaostajanje u razvoju sa negativnim posljedicama. Zemlje suočene sa ovako snažnim procesom u tranziciji nemaju drugog izbora nego da prihvate globalni sistem i da nastoje minimizirati negativne, a maksimizirati pozitivna svojstva. Zemlje u tranziciji moraju pažljivo pratiti događaje u svijetu kako bi mogle na vrijeme reagirati na promjene. Pojam „nova ekonomija“ počeo se upotrebljavati prije nekoliko godina kako bi se objasnio niz novih ekonomskih, socijalnih i kulturnih promjena uslijed razvoja informatičkih tehnologija. Globalizacija svjetske ekonomije, procesi i trendovi u međunarodnoj ekonomiji zahtijevaju nove inovativne načine rješavanja ekonomskih zadataka i problema. Svrha i cilj ovog rada je prikazati razvoj ekonomske i monetarne unije Europske unije te utjecaj na svijet.

2. Ekonomska i monetarna unija Europske unije

Europska unija predstavlja ciljeve kroz aktivnosti kao što su promicanje mira, vrijednosti, dobrobiti građana europskih gradova, sloboda, sigurnost i pravda bez unutarnjih granica. Održivi razvoj na temelju uravnoteženog gospodarskog rasta i stabilnosti cijena, visoko konkurentno tržišno gospodarstvo sa stalnom zaposlenosti i društvenim napretkom te zaštita okoliša. Borba protiv socijalne isključenosti i diskriminacije. Promicanje znanstvenih i tehnoloških napredaka. Jačanje ekonomske, socijalne teritorijalnosti te solidarnost među državama članicama te uspostava ekonomske i monetarne unije čija je valuta euro. „Ekonomska unija je danas najviši stupanj ekonomske integracije zemalja; karakteriziraju ga zajednička monetarna i fiskalna politika, zajednička politika odnosa prema trećim zemljama te uspostava zajedničke valute i centralne emisije banke“ (Bukša D., 2004., 505). Europska unija jedinstvena je gospodarska i politička unija 27 europskih zemalja koje sačinjavaju veliki dio kontinenta. Ideja o Europskoj uniji počela je nakon Drugog svjetskog rata, gdje je poticala gospodarska suradnja. Polazilo se od pretpostavke da će zemlje koje međusobno trguju postati gospodarski ovisne jedna o drugoj i zbog toga vjerojatno izbjegavati sukobe. „Radi ostvarivanja vlastitih ekonomskih ciljeva i programa, te bližeg povezivanja država i njihovog gospodarstva, osnivaju se Europski platni savez (1950. god.), Europska zajednica za ugljen i čelik (1951. god.), Europska zajednica za atomsku energiju (1957. god.) i Europska ekonomska zajednica (1957. god.) kao preteča EU. Sastavni dio EEZ postale su Europska zajednica za ugljen i čelik i Europska zajednica za atomsku energiju, pa se zato smatra da povijesni razvoj EU počinje upravo formiranjem ovih dviju zajednica“ (Bukša D., 2004., 507). Monetarnom unijom smatra se novčana zajednica dviju ili više država koje imaju zajedničku valutu, ili su valute određenih država u stabilnom međusobnom odnosu, odnosno podrazumijevaju se konvertibilne valute. Monetarna unija osim zajedničke valute podrazumijeva i centralizaciju glavnih odluka monetarne politike odnosno nijedna zemlja članica ne može samostalna voditi monetarnu politiku. Monetarna unija podrazumijeva da države članice moraju imati zajedničku valutu i središnju banku. „Ekonomska i monetarna unija (*Economic and Monetary Union* akronim EMU), projekt Europske unije zasnovan na usklađivanju ekonomskih i monetarnih politika država članica radi stvaranja monetarnog područja i uvođenja eura kao zajedničke valute. Stvaranje EMU-a predviđeno je Sporazumom o Europskoj uniji (1992; Maastrichtski sporazum), a svoje začetak ima u razvoju Europskog monetarnog sustava (od 1979) te uvođenja zajedničke valutne obračunske jedinice (ECU)“

(Hrvatska enciklopedija, Ekonomska i monetarna unija, preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=69898>, 30.11.2021).

2.1. Faze razvoja EMU

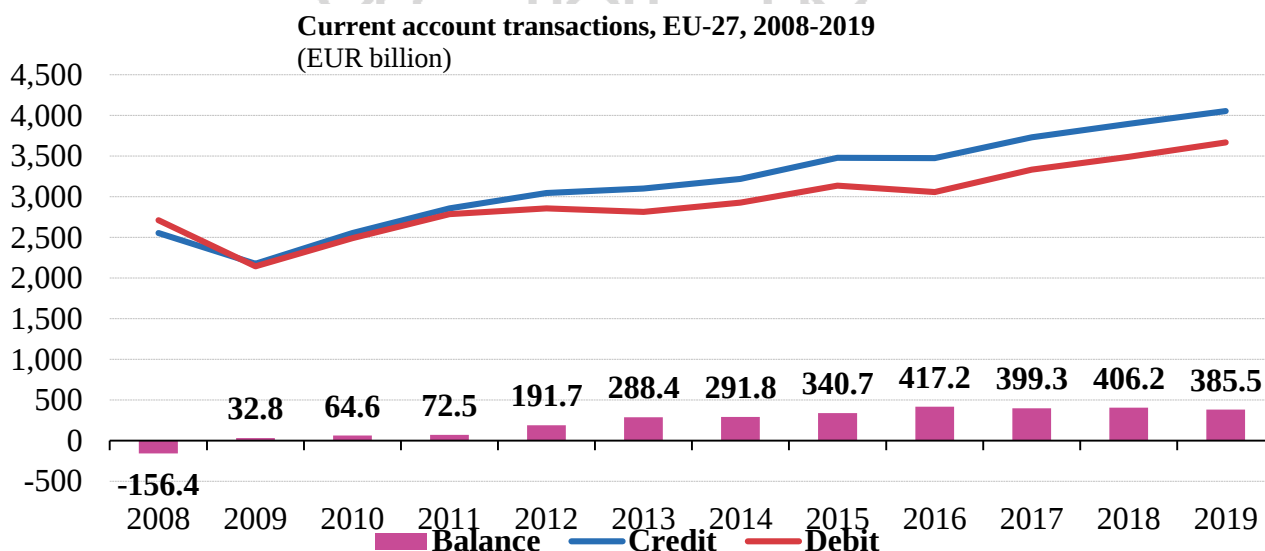
Prilikom osnivanja Europske ekonomske zajednice, stvaranje monetarne unije nije bilo u planu međutim činilo se kao logičan slijed događaja želi li se u budućnosti postići bolja stabilnost i stvoriti okruženje povoljno za gospodarski rast i veću stopu zaposlenosti. Članice Europske unije zahtijevale su višu integraciju kako bi se ojačale međusobne političke veze i zaštitilo zajedničko tržište. „Ekonomska i monetarna unija (EMU) rezultat je postupne gospodarske integracije u EU-u. Riječ je o proširenju jedinstvenog tržišta EU-a koje je obilježeno zajedničkim odredbama o proizvodima i slobodnim kretanjem robe, kapitala, radne snage i usluga. Zajednička valuta euro uvedena je u euro području koje trenutačno čini 19 država članice EU-a. Sve države članice - osim Danske - moraju uvesti euro nakon što ispune konvergencijske kriterije“ (Europski parlament, Povijest ekonomske i monetarne unije, preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>, 30.11.2021.). U Haagu 1969. godine čelnici država i vlada na sastanku su odredili novi cilj europske integracije; ekonomsku i monetarnu uniju. Skupina koju je tada predvodio Pierre Werner luksemburški premijer sastavila je izvješće kojim se predviđelo ostvarivanje potpune ekonomske i monetarne unije u roku od deset godina u skladu s aktivnostima u više faza. Cilj takve politike bio je postizanje potpune liberalizacije kretanja kapitala, konvertibilnosti valute država članica i fiksiranja deviznih tečajeva. Vlada SAD-a i Sustav iz Bretton Woodsa donijeli su odluku o fluktuiranju tečaja dolara 1971. te su prouzročili val nestabilnosti deviznih tečajeva te je projekt EMU zaustavljen. 1972. godine u Parizu održani je sastanak gdje je zajednica pokušala dati novi poticaj monetarnoj integraciji stvaranjem mehanizma za regulirano dopuštanje fluktuiranje tečaja nacionalnih valuta u okviru raspona fluktuacije prema dolaru. Ponovno uspostavljanje područja monetarne stabilnosti obnovljeni su 1978. na sastanku u Bruxellesu i stvaranjem europskog monetarnog sustava (EMS) na temelju fiksnih ali prilagodljivih deviznih tečajeva. Europsko vijeće u Strasbourgu 1989. sazvalo je konferenciju kako bi se utvrdilo koje je izmjene potrebno unijeti u Ugovor da bi se ostvari EMU. Rad te konferencije dovodi do izrade Ugovora o Europskoj uniji koji su čelnici vlada i država službeno usvojili u Maastrichtu na Europskom vijeću 1991. te je stupio na snagu 1. studenog 1993. godine (Europski parlament, Povijest ekonomske i monetarne unije, preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>, 30.11.2021.) Ekonomska i monetarna politika može se definirati kao instrument za ostvarivanje ciljeva Europske unije i poboljšanje života građana u državama članicama Europske unije. Kako bi se osigurao nesmetani rad gospodarstva EU-a u cjelini važno je da sve zemlje koordiniraju svoje ekonomske i fiskalne politike sa zajedničkim ciljem stabilnosti i rasta. (EU Komisija, EU i ekonomska i monetarna unija, preuzeto s: http://knjiznica.sabor.hr/pdf/E_publicacije/EU%20i%20ekonomska%20i%20monetarna%20u%20niji.pdf, 30.11.2021.) Poslovanje i upravljanje Ekonomskom i monetarnom unijom (EMU) osmišljeni su kako bi podržali održivi gospodarski rasi i visoku zaposlenost kroz ekonomsku i monetarnu politiku. Uključujući ekonomske aktivnosti kao što su provedba učinkovitosti

monetarne politike za euro područje s ciljem stabilnosti cijena, koordiniranje ekonomske i fiskalne politike u zemljama EU, osigurati nesmetano funkcioniranje jedinstvenog tržišta te nadzor i praćenje finansijskih institucija.

3. Financijske transakcije Europske unije

Dio gospodarstvenog sustava svake zemlje predstavlja platni promet i njegova temeljna funkcija omogućavajući sigurnost i učinkovitost izvršavanja platnih transakcija. Jedan od temelja finansijskog tržišta jest učinkovito funkcioniranje finansijskih transakcija. Europska unija ima vodeću ulogu u globalnom gospodarstvu u područjima međunarodne trgovine proizvoda i usluga te stranih ulaganja.

Grafikon 3: Prikaz transakcija tekućeg računa



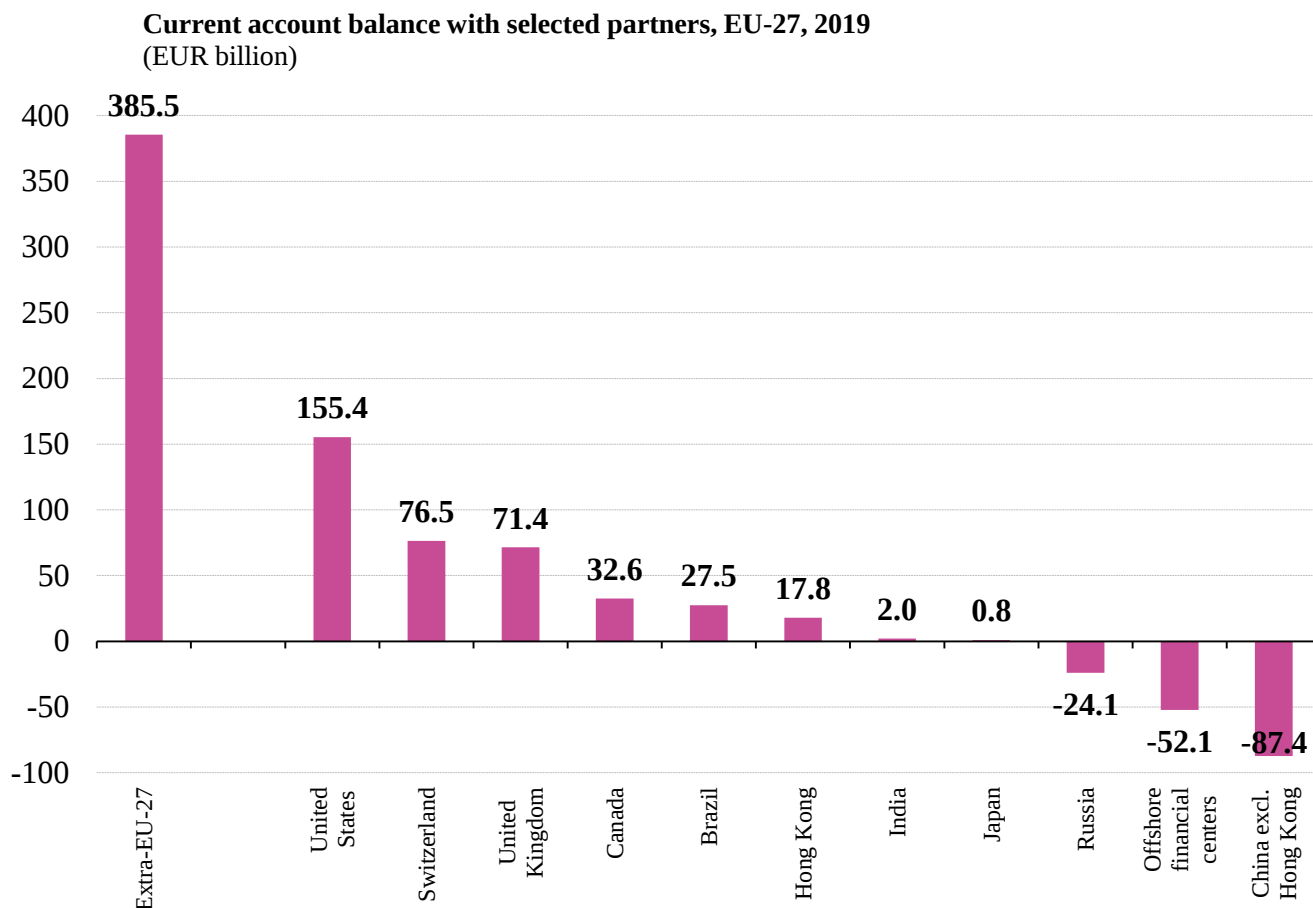
Izvor: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance of payment statistics#Current account](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance_of_payment_statistics#Current_account), pristup: 30.11.2021.

Grafikon 1. prikazuje kretanje tekućeg računa u periodu od 2008. do 2019. godine, gdje je prikazani suficit od 385,5 milijardi eura u 2019. godini, što odgovara 2,8 bruto domaćeg proizvoda. Usporedba 2018. godine suficit na tekućem računu iznosio je 406,2 milijarde eura. Iako je deficit tekućeg računa dosegao vrhunac u 2008. godini na 1,4 % BDP-a, godinu dana kasnije pretvori se u suficit te je rastao dok 2016. godine nije postigao svoju apsolutnu i relativnu maksimalnu vrijednost od 3,3 BDP-a (417,2 milijarde eura). Od tada se polako smanjuje i 2019. godine iznosi 2,8 % BDP-a.

Grafikon 2. prikazuje među partnerske zemlje i regije, gdje je deficit tekućeg računa EU-27 bio najveći s Kinom, koji je u 2019. godini iznosio 87,4 milijarde eura, a slijede *offshore* finansijski centri (52,1 milijarda eura) i Rusija (24,1 milijarda eura). S druge strane najveći suficit na tekućem računu zabilježen je kod Sjedinjenih Američkih Država (155,4 milijarde eura),

Švicarske (76,5 milijarde eura) i Ujedinjenog Kraljevstva (71,4 milijarde eura). Viškovi su zabilježeni s Kanadom, Brazilom i Hong Kongom, a u manjoj mjeri i s Indijom i Japanom.

Grafikon 4: Prikaz stanja tekućeg računa s odabranim partnerima



Izvor: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance of payment statistics#Current account](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance_of_payment_statistics#Current_account), pristup: 30.11.2021

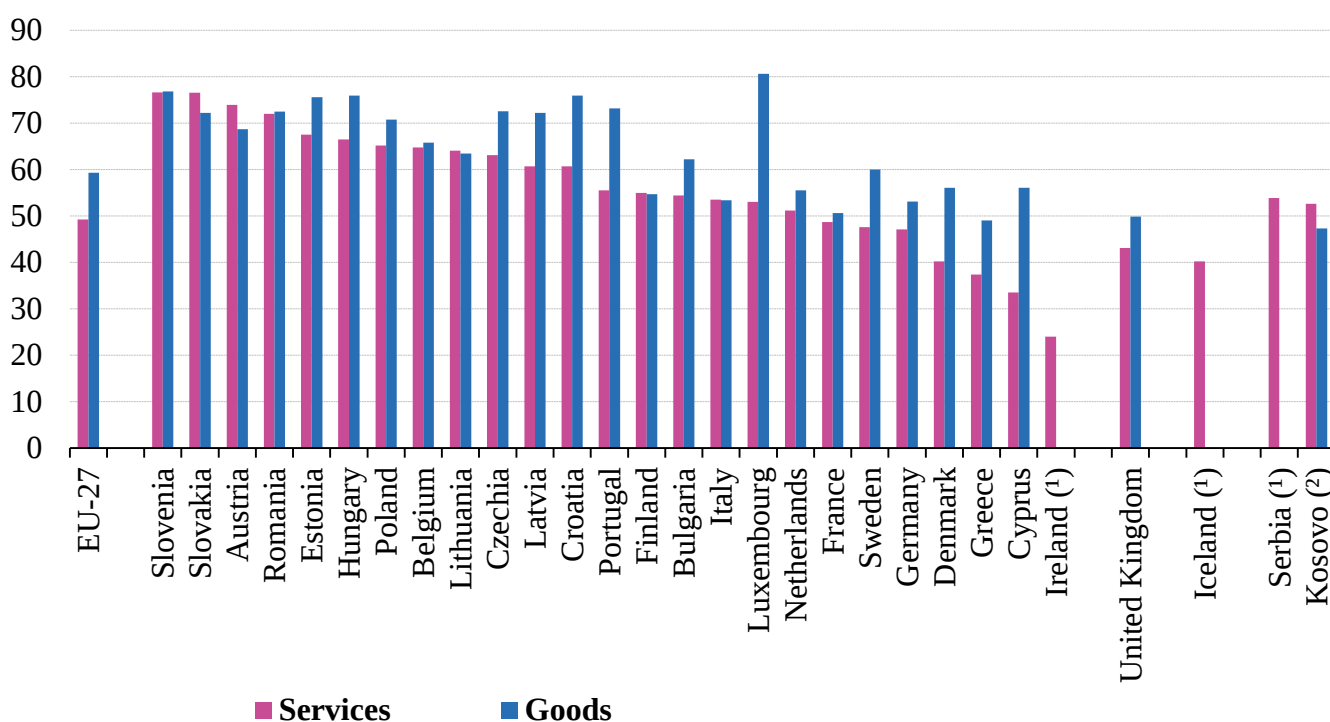
Europska unija ima zakonom propisana pravila kako treba nesmetano funkcionirati sustav plaćanja. Obuhvaća niz aktivnosti koje se obavljaju na sljedeći način:

- djeluje kao mehanizam koji omogućuje prekograničnu upotrebu instrumenata osiguranja, koji također pruža mogućnost za plaćanje i podmirenje vrijednosnih papira, te predstavlja vodeći sustav plaćanja u eurima
- uspostava adekvatnih regulativa za sustave velikih i manjih plaćanja, sustave prijeboja, sustav vrijednosnih papira te pružanje usluge trećih osoba. Provede se analize nad navedenim podsustavima, procjenjujući usklađenost s potrebnim politikama i standardima
- uvođenje zahtjeva poslovanja tržišnih podsustava i koordinacija istih

- praćenje, te eventualno donošenje odluka o tržišnim kretanjima i zakonskim inicijativama koje utječu na podsustave
- promicanje platnih sustava, prelazak na jedinstveno područje plaćanja u eurima. (Europska središnja banka, Platni promet i vrijednosni papiri, preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html>, 30.11.2021)

Grafikon 5: Prikaz izloženosti trgovine robom i uslugama unutar EU-a 2019 godine

Intra-EU exposure of trade in goods and services, 2019
 (% of rest of the world)



Izvor: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance of payment statistics#Current account](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Balance_of_payment_statistics#Current_account), pristup: 30.11.2021.

Iz grafikona 3. vidljivo je da je ukupno 10 država članica zabilježilo višak robe u 2019. godini (podaci za Irsku su povjerljivi), dok su 23 države članice zabilježile viškove za usluge s ostatkom svijeta. Među onima s najvećom relativnom izloženosti viškovima robe bili su Nizozemska (8,5% BDP-a), Njemačka (6,4% BDP-a) i Danska (5,7% BDP-a). Najveća izloženost viškovima u uslugama izmjerena je za Luksemburg (37,3% BDP-a), Maltu (32,4%), Cipar (21,3%) i Hrvatsku (18,6%). Neto ekonomije uvoza s najvećom relativnom izloženosti robi bili su Cipar (21,5% BDP-a), Hrvatska (19,1% BDP-a), Grčka (12,2% BDP-a) i Malta (12,0% BDP-a), a u uslugama Irska (21,0% BDP-a uglavnom zbog transakcija u naknadama za korištenje intelektualnog vlasništva i ostalih poslovnih usluga).

4. Obrambeni mehanizmi Europske unije

Mehanizmi predstavljaju opseg iz kojeg se mogu financirati zajednički troškovi unutar Europske unije. Utjecaj ekonomskih kriza koje su zadesile svijet i uzrokovale svojevrsnu dezintegraciju Euro područja podijelivši pritom zemlje članice na one snažne i slabe. Slabije države članice bile su prisiljene zatražiti financijsku pomoć od Međunarodnog monetarnog fonda i same Europske unije uz prethodno razrađeni makroekonomski program prilagodbe. Europska unija u uvjetima prekomjernog duga zagovara politiku stroge štednje, posebice stavlja naglasak na zemlje blizu bankrota. Gospodarske krize ukazale su na manjkavost postojećeg sustava, te postoji potreba za stvaranjem povoljnih uvjeta za daljnje jačanje integracije. „Imajući na umu da mjere štednje neće biti dovoljne da eurozonu izvuku iz krize, Njemačko viđenje buduće Europske unije jest čvršća integracija eurozone. Ekonomsku i poreznu politiku treba u većoj mjeri određivati Europska unija, zajednička vanjska i sigurnosna politika, te veću ulogu trebaju imati Europski parlament i europska vojska“ (Benić Đ., 849-850, 2012).

4.1. Mehanizam za europsku financijsku stabilnost

Pružanje financijske pomoći državama članicama Europske unije u financijskim poteškoćama pruža mehanizam za europsku financijsku stabilnost (*European Financial Stabilisation Mechanism, EFSM*). „Europski stabilizacijski mehanizam (ESM) objedinjuje i udružuje EFSM i Europski fond za financijsku stabilnost (EFSF), dva instrumenta koja su privremeno uspostavljena na početku suvremene dužničke krize te s kojim danas koegzistira“ (EUR-Lex, Mehanizam za europsku financijsku stabilnost, preuzeto s: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aec0009>, 30.11.2021.). Naime EFSM reproducira već osnovne mehanizme postojećeg sustava financijske pomoći zemljama Europske unije koje još nisu postale članice EMU-a. Mehanizam za europsku financijsku stabilnost, unutar Europske komisije dozvoljeno je posuditi do 60 milijardi eura na financijskim tržištima od strane Europske unije s europskim proračunom kao garancijom. Zatražena sredstva komisija prosljeđuje državi članici koja je zatražila pomoć. Europska unija ne snosi troškove vezane uz zatražene zajmove, te su za otplatu glavnice i kamate odgovorna zemlja članica koja je zatražila financijska sredstva. Ukoliko dolazi do slučaja da država u poteškoćama ne može vratiti dugovanje otplata duga pada na teret EU proračuna. Pomoć EFSM-a i ESM-a može biti prihvaćena samo onda kada je upućen zahtjev za financijsku pomoć od strane određene zemlje članice uz adekvatan makroekonomski program koji je prethodno potvrđen od strane komisije koji usko povezan s Europskom središnjom bankom. „Komisija redovito provjerava je li ekonomska politika zemlje korisnice usklađena s njezinim programom prilagodbe i uvjetima koje je utvrdilo Vijeće kako bi nastavila pružati financijsku pomoć koja se odobrava u obrocima“ (EUR-Lex, Mehanizam za europsku financijsku stabilnost, preuzeto s: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aec0009>, 30.11.2021.).

5. Europska bankovna unija

Cilj zaštite financijskog sektora Europske unije uvodi niz inicijativa kojima se spriječile eventualne poteškoće i nelogičnosti. Inicijative uključuju regulaciju banaka, zaštitu depozitara

te pravila za upravljanje bankama u padu i kao takav sačinjava se pravilnik kojeg se moraju pridržavati svi sudionici finansijskog sektora 27 država članica. Navedene inicijative predstavljaju temelje na kojim leži bankovna unija. „Bankovna unija ključna je sastavnica ekonomske i monetarne unije EU-a. Osnovana je kao odgovor na finansijsku krizu 2008. i državni dug koji je uslijedio u euro području. Cilj je bankovne unije osigurati stabilnost, sigurnost i pouzdanost bankarskog sektora u euro području i cijelom EU-u, čime se pridonosi finansijskoj stabilnosti te osigurati otpornost banaka i učiniti ih sposobnima da se nose sa svim finansijskim krizama u budućnosti; sanaciju banaka čije je opstanak ugrožen bez upotrebe novca poreznih obveznika i s minimalnim utjecajem na realno gospodarstvo; smanjenje fragmentacije tržišta usklađivanjem pravila za finansijski sektor“ (Europsko vijeće, Bankovna unija, preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/>, 30.11.2021.). Države članice europske unije dio su bankovne unije, isto tako države članice Europske unije izvan područja euro zone mogu se priključiti bankovnoj uniji s ciljem uspostave bliske suradnje s Europskom središnjom bankom. (Europsko vijeće, Bankovna unija, preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/>, 30.11.2021.).

Financijska kriza koja je pogodila Europu 2008. godine koja je uslijedila u području euro zone ukazala se potreba za boljim zakonodavnim uređenjem i nadzorom finansijskog sektora EU-a. Zbog toga su zemlje euro zone odlučile realizirati dublju integraciju bankarskih sustava. Formirani su jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) i jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM) za banke. Predstavljaju prvi odnosno drugi stup bankovne unije. (Europsko vijeće, Bankovna unija, preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/>, 03.03.2021.). „U monetarnoj uniji finansijski sustav mora uistinu biti jedinstven jer se u protivnom učinci odluka u području monetarne politike (npr. promjene kamatnih stopa) neće ravnomjerno prenijeti na njezine države članice. Upravo je to bio slučaj tijekom krize, zbog čega su se povećale razlike među gospodarstvima. Nadalje, jedinstveni bankarski sustav odraz je jedinstvenog novca. Budući da veliki dio novca čini bankovni depozit, novac može biti uistinu jedinstven samo ako vlada jednako povjerenje sigurnost bankovnih depozita neovisno o državi članici u kojoj banka posluje“ (Juncker J.C. i sur., Dovršetak europske ekonomske i monetarne unije, 11, preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/5presidentsreport.hr.pdf>, 30.11.2021.).

6. Ekonomska kriza i mehanizmi europske unije

Događaji koji su doprinijeli do nepovoljnih ekonomskih situacija opće su poznati a odnose se na snažne gubite banaka, pad vrijednosti dionica na finansijskim tržištima, pad vrijednosti imovine (nekretnina), smanjena kreditna sposobnost, smanjenje potrošnje, gubitak poslova te rastuća nezaposlenost. Navedene nestabilnosti na finansijskim tržištima dovele su do pada bruto domaćeg proizvoda u državama diljem svijeta, pa tako i u državama Europske unije (EU-27). Promjene unutar monetarnih i fiskalnih komponenti dovelo je zbog nastalih ekonomskih kriza, kako bi se u budućnosti takvo nešto izbjeglo potrebno je jačanje integracije ukoliko se želi postići pametan, održiv i uključiv rast. „Postupak u slučaju makroekonomskih neravnoteža osmišljen je u jeku krize. Dio je europskog semestra, godišnjeg ciklusa izvješćivanja o

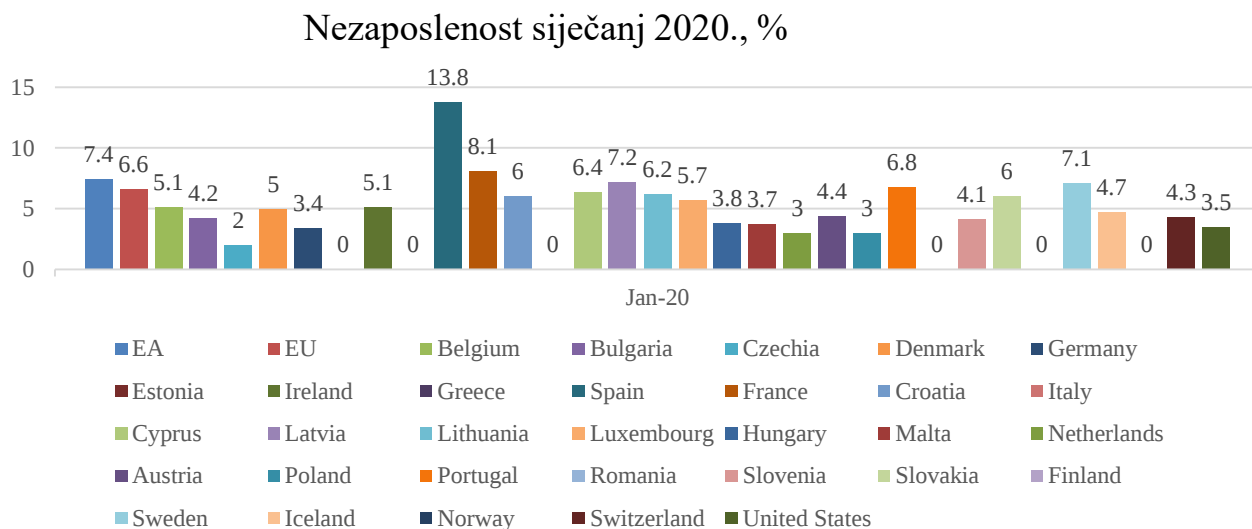
ekonomskim politikama EU-a i nacionalnim ekonomskim politikama te nadzora nad njima. Služi kao alat za sprečavanje i smanjenje neravnoteža prije nego što izmaknu kontroli. Postao je ključno sredstvo europskog nadzora, primjerice za sprečavanje balona na tržištu nekretnina ili utvrđivanje gubitka konkurentnosti, povišenih razina privatnog i javnog duga te nedostatak ulaganja“ (Juncker J.C. i sur., Dovršetak europske ekonomske i monetarne unije, 8, preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/5presidentsreport.hr.pdf>, 30.11.2021.).

6.1. Stanovništvo i nezaposlenost Europske unije za vrijeme COVID-19 pandemije

Pojavom nove pandemije COVID-19 početkom 2020. godine poduzele su se odlučne mjere za jačanje sektora javnog zdravstva i ublažavanje socioekonomskih posljedica u Europskoj uniji. Mobiliziranje sredstva koja su na raspolaganju kako bi se državama članicama pomogli u koordiniraju nacionalnih odgovora i pružanje objektivnih informacija o širenju virusa i djelotvornim naporima za njegovo suzbijanje. Krizna vremena zemlje, regije i gradova Europska unija pomaže susjedima i onima kojima je pomoć najpotrebnija; doniranje zaštitnih oprema, pružanje prekogranično liječenje oboljelih. Pandemija COVID-19 utjecala je na sve na više načina. Pogođeni su zdravstveni sustavi, gospodarstva, društva i način života. Europska unija čini sve što može kako bi se pomoglo onima kojima je to najpotrebnije, unutra i izvan granica Europske unije, kako bi se pružila potpora znanstvenim istraživanjima inovacijama da se u budućnosti zaštiti od virusa. „Prije pandemije nezaposlenost mladih u EU-u (od 15 do 24 godine) iznosila je 14,9 posto , što je smanjenje u odnosu na najvišu razinu od 24,4 posto zabilježenu 2013. godine. U kolovozu 2020. nezaposlenost je bila 17,6 posto i očekuje se da će nastaviti rast. Prema Komisijinoj ljetnoj gospodarskoj prognozi 2020. gospodarstvo EU-a smanjit će se za 8,3 posto u 2020., što bi dovelo do najveće recesije u povijesti EU-a. Kako bi ublažila posljedice za mlade, Europska komisija u srpnju 2020., (COVID-19:Kako EU želi spriječiti nezaposlenost mladih, Europski parlament, preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20200709STO83004/covid-19-kako-eu-zeli-sprijeciti-nezaposlenost-mladih>, 30.11.2021.).

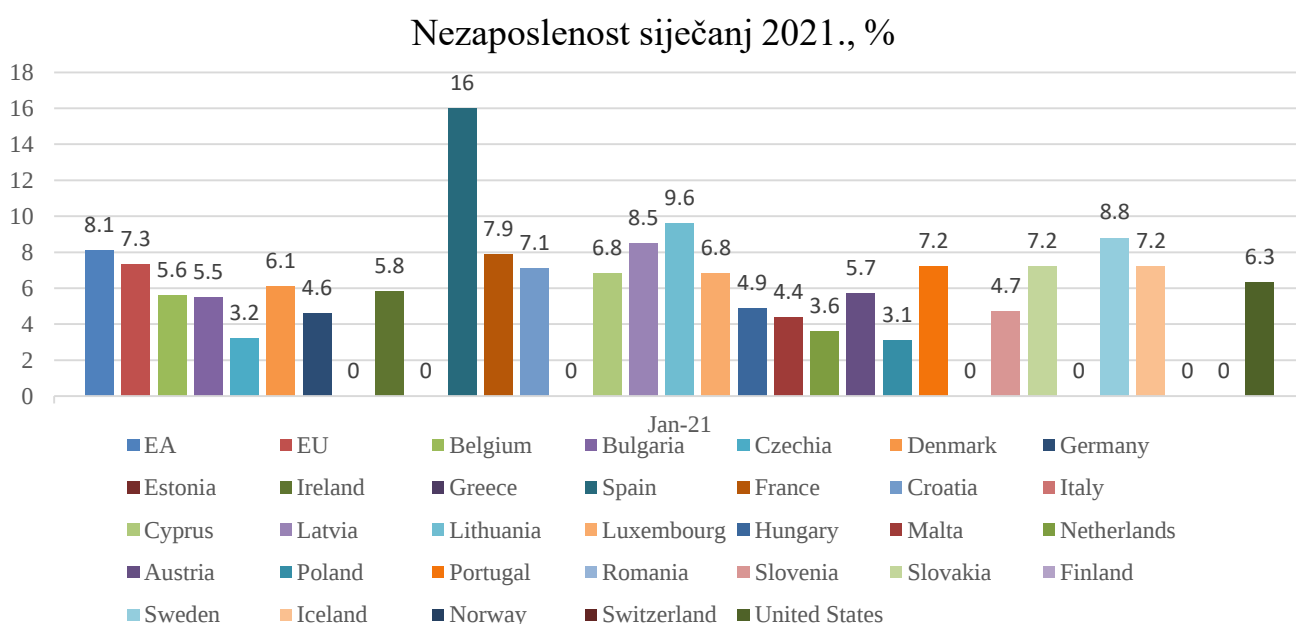
Grafikon 5. prikazuje stope nezaposlenosti u postocima početkom 2020. godine, gdje je vidljivo po državama članicama kolika je stopa nezaposlenosti, najvišu stopu nezaposlenosti mjeri Španjolska s 13,8% a najmanju stopu bilježi Češka s 2%. Stopa nezaposlenosti važan je pokazatelj i socijalne i ekonomske dimenzije. Rastuća nezaposlenost rezultira gubitak dohotka za pojedince, pojačanim pritiskom na državnu potrošnju na socijalne naknade i smanjenjem poreznih prihoda. Iz ekonomske perspektive, nezaposlenost se može promatrati kao neiskorištena radna sposobnost.

Grafikon 6: Nezaposlenost siječanj 2020., %



Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Unemployment_in_the_EU_and_the_euro_area, 30.11.2021.

Grafikon 7: Nezaposlenost siječanj 2021., %



Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Unemployment_in_the_EU_and_the_euro_area, 30.11.2021.

Iz grafikona 6. je vidljiva stopa nezaposlenosti u siječnju 2021. godine, godinu dana nakon pandemije COVID-19. Španjolska i dalje bilježi rast nezaposlenosti od 16%, dok Poljska bilježi najnižu stopu nezaposlenosti od 3,1 %. Stopa nezaposlenosti smatra se pokazateljem zaostajanja. Kada dođe do ekonomskog pada, obično prođe nekoliko mjeseci prije nego što

stopa nezaposlenosti počne rasti. Jednom kad gospodarstvo počne ponovno rasti, poslodavci obično ostaju oprezni oko zapošljavanja novih djelatnika, a može proći i nekoliko mjeseci prije nego što stopa nezaposlenosti počne padati.

7. Zaključak

Europska unija i njene države članice dio su ekonomske i monetarne unije (EMU) i usklađuju ekonomske politike kako bi se pridonijelo ekonomskim ciljevima Europske unije. Dio država članica odnosno njih 19 zamijenile su svoje nacionalne valute s jedinstvenom valutom euro. Te države članice čine euro zonu. Uvođenjem jedinstvene valute (euro) bolje se integriraju gospodarstva država članica euro zone. Tom integracijom treba se upravljati na odgovarajući način kako bi se ostvarile sve koristi jedinstvene valute. Upravo zbog toga se euro zone razlikuju od drugih dijelova Europske unije svojim gospodarskim upravljanjem, osobito u aspektu monetarne i ekonomske politike. Monetarna politika euro zone odgovoran je neovisni Euro sustav koji se sastoji od Europske središnje banke (ESB), određuje monetarnu politiku za cijelu euro zonu te čini jedinstveno monetarno tijelo s jedinstvenom monetarnom politikom koji za glavni cilj ima održavanje stabilnosti cijena. Euro zonu za ekonomsku politiku odgovorne su države članice, no regionalne vlade moraju koordinirati svoje ekonomske politike kako bi se ostvarili zajednički ciljevi stabilnosti, rasta i zapošljavanja. Europsku ekonomsku i monetarnu uniju jedinstvenu monetarnu politiku dopunjuju fiskalne politike za koje su nadležne nacionalne vlade, te podliježu zajedničkom skupu fiskalnih pravila i obrada koje se odnose na pojedinu zemlju članicu. Fiskalne politike neophodne su monetarnim unijama, međutim predstavljaju nedovoljno korišteni alat. Fiskalne politike utječu na potražnju, promjene u državnoj potrošnji i oporezivanju, to su faktori koji utječu na zaposlenost i dohodak kućanstva, koji zatim utječu na potrošnju i ulaganje potrošača. Pandemija COVID-19 uzrokovala je povećanu stopu rasta navedenih čimbenika. Obujam i kvaliteta ključan su čimbenik u bilo kojoj zemlji. Poboljšana zaliha i kvaliteta infrastrukture povećava šanse za ekonomski rast i razvoj.

Literatura

Znanstveni članci:

- [1] Benić, Đ. (2012): Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo, *Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Sveučilište u Dubrovniku*, Dubrovnik, kolovoz 2012., str. 847 - 854, UDK: 338.124.2(4-67EU:497.5)
- [2] Bukša, D., (2004): Integracijski procesi u svjetskom gospodarstvu i današnja pozicija Republike Hrvatske, *Zavod povij. znan. HAZU Zadru*, Zadar srpanj 2004., str. 503-512, UDK: 339:338(497.5)
- [3] Ćorić, T., Mesić, M. (2012): Tečajni mehanizam ERM2: Iskustvo Estonije, *Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet*, Zagreb, lipanj 2012., str. 621 - 637, UDK: 339.738(4-67EU:474.2)

- [4] Kesner Škreb, M. (2006): Kriterij konvergencije, *Institut za javne financije*, Zagreb, Zagreb, 2006., str. 407 - 408, UDK: 339.923(4-67 EU)

Internetski izvori:

- [1] Damjanović, D. (2013), Sloboda kretanja kapitala u Europskoj uniji. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/17249>, 30.11.2021.
- [2] Dias, C. (2020), Financijska pomoć državama članicama EU-a. Preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/91/financijska-pomoc-drzavama-clanicama-eu-a>, 30.11.2021.
- [3] EUR-Lex, (2015), Mehanizam za europsku financijsku stabilnost. Preuzeto s: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISUM%3Aec0009>, 30.11.2021.
- [4] Europsko vijeće, (2020), Bankovna unija. Preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/>, 30.11.2021.
- [5] Europska komisija (2017), Ekonomska i monetarna unija. Preuzeto s: http://knjiznica.sabor.hr/pdf/E_publikacije/EU%20i%20ekonomska%20i%20monetarna%20unija.pdf, 30.11.2021.
- [6] Europska središnja banka (2021), Platni promet i vrijednosni papiri. Preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html>, 29.11.2021.
- [7] Europska središnja banka (2021), Međunarodna suradnja središnjih banaka. Preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/international/financialarchitecture/html/index.hr.html>, 29.11.2021.
- [8] Europska središnja banka (2021), Europski monetarni institut (od 1994. do 1998.). Preuzeto s: https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/emi/html/index.hr.html, 29.11.2021.
- [9] Europski parlament (2020), COVID-19: Kako EU želi spriječiti nezaposlenost mladih? Preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20200709STO83004/covid-19-kako-eu-zeli-sprijeciti-nezaposlenost-mladih>, 29.11.2021.
- [10] Europsko vijeće (2021), Paket EU-a za oporavak: Vijeće donijelo Mehanizam za oporavak i otpornost. Preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/02/11/eu-recovery-package-council-adopts-recovery-and-resilience-facility/>, 29.11.2021.
- [11] Hrvatska enciklopedija, Ekonomska i monetarna unija. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=69898#top>, 29.11.2021.
- [12] Juncker, J.C. , Dovršetak europske i ekonomske monetarne unije. Preuzeto s: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/5presidentsreport.hr.pdf>, 29.11.2021.
- [13] Rakić, D. (2020), Europska središnja banka (ESB). Preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/13/the-european-central-bank-ecb->, 29.11.2021..

- [14] Scheinert, C., Rakić D. (2020), Povijest ekonomske i monetarne unije. Preuzeto s:
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>, 29.11.2021.

